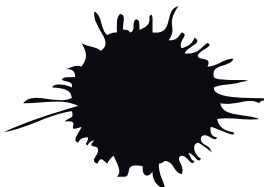

Z pamiętnika pani Hanka

dn. 30 X 1938

Dzisiaj Stalową Wolę odwiedził Znany Malarz i dzięki niemu spotkałam **Stalową Damę**. Ale od początku. Przed obiadem, jak zwykle zajmowałam się swoimi sprawami, to znaczy plątałam się tu i ówdzie. W pewnej chwili ujrzałam postać, która: a) na pewno nie była **robotnikiem** ani **majstrem**; b) nie była **urzędnikiem** ani **inżynierem**; c) nie była **wojskowym**, **listonoszem** ani pracownikiem innych **służb mundurowych** d) nie pasowała do żadnej innej kategorii osób, które dotąd spotykałam w Stalowej Woli. Postanowiłam zbadać sprawę. Zaczęłam śledzić nieznanego, a gdy wreszcie zatrzymał się na dłuższą chwilę, przycupnęłam za krzakiem i obserwowałam go z bezpiecznej odległości. On tymczasem zrobił coś, czego się nie spodziewałam: wyjął szkicownik i zaczął rysować. Na tym zajęciu spędził cały dzień, zmieniając tylko miejsce, a ja mu towarzyszyłam. Gdy nieco się ośmieliłam, podeszłam do niego i zapytałam, co takiego rysuje. A on odrzekł, że uwiecznia tutejszego **ducha**. Nie wiedziałam, że na nowoczesnym placu budowy można spotkać jakieś duchy. Wtedy on kazał mi popatrzeć na te wszystkie **taczki**, **rusztowania**, **surowe ściany**, **cegłę**, **stalowo-szklane konstrukcje** i odrzekł: „W **gotyckich zamczyskach** i **barokowych pałacach** spotyka się Białe Damy, tutaj natomiast z pewnością rządzi **Stalowa Dama**. Jak myślisz, panienko? To wyjątkowe miejsce”. Spodobały mi się jego słowa i na otaczającą mnie rzeczywistość od razu spojrzałam innym okiem. Przestrzeń pełna **figur geometrycznych** stała się nagle **tajemniczym Królestwem** Stalowej Damy. Spojrzałam na szkice sporządzone przez pana Malarza i odkryłam, że budynki, maszyny, a także meble są nie tylko **użyteczne**, ale także **piękne**. W tym uduchowionym nastroju wróciłam do domu. Zasiadłam do kolacji, ale zamiast jeść, zaczęłam myśleć o krześle, na którym siedziałam. Nie uwierało mnie ani nic z tych rzeczy. Siedziało mi się całkiem **wygodnie**. Nurtowało mnie co innego. Czy to konkretne krzesło, zwykłe, banalne krzesło, co prawda niedawno kupione do nowego mieszkania, oprócz tego, że funkcjonalne, także jest wyjątkowe? Czy mogłoby w przyszłości trafić do muzeum? Zabawna myśl: krzesło Hanka S. **dziełem sztuki**, a nasze nowoczesne lokum **zabytkiem**.

Co za historia!

MAŁE CO NIECO DO MYŚLENIA I DZIAŁANIA

Hania opisuje w swoim pamiętniku niesamowitą przygodę – spotkanie ze **Stalową Damą**, duchem, który płacze się po nowo powstającym mieście. Czy wiedziałeś, że każda wyjątkowa przestrzeń ma swojego ducha? W mitologii rzymskiej istniały siły, które opiekowały się danym miejscem i sprawiały, że jest ono jedyne w swoim rodzaju.

- ⚙️ Aby poznać łacińską nazwę tego ducha, rozwiąż szyfr.

Legenda:

c-M; e-M; g-H; i-H; l-O; n-S; o-Q; u-D; s-D;

Z nazwą tą możesz się spotkać często przy różnych okazjach, będziesz już wiedział, co ona oznacza. Ducha miejsca określilibyśmy jako **coś nieuchwytnego**, lecz odczuwalnego. To coś jest zawarte w murach, przestrzeniach, a także ludziach, którzy dane miejsce **wypełniają swoim życiem**.

- ⚙️ Czy przypominasz sobie jakieś miejsce, którego ducha wyraźnie poczułeś?
- ⚙️ Czy masz swoje ulubione miejsce w Stalowej Woli?

- ⚙️ Jak wyobrażasz sobie Stalową Damę?

- ⚙️ Zwróć uwagę, że jej imię wskazuje na przemysłowy charakter miasta. Na czym polega fenomen ducha Stalowej Woli?

- ⚙️ Czy można go porównać z miastami typowo industrialnymi?

Spotkanie ze Stalową Damą Hania zawdzięcza **Znanemu Malarzowi**, który maluje rodzące się miasto. Dzięki niemu dziewczynka spogląda na otaczający ją plac budowy **świeżym okiem**.

- ⚙️ Zastanów się, w jaki sposób sztuka (malarstwo, fotografia, film) i literatura wpływają na to, jak odbieramy dane miejsce.

- ⚙️ Czy zdarzyło ci się, że po obejrzeniu jakiegoś filmu (np. *Barcelony* Woody'ego Allena), ujrzeniu obrazu (np. widoków Wenecji Canaletta), czy nawet przejrzeniu zdjęć w turystycznym folderze zapragnęłaś odwiedzić jakieś miejsce? A może dzieła sztuki zdobiące jakieś wnętrza sprawiły, że dana przestrzeń głęboko zapadła Ci w pamięć?

Uzupełnij brakujące litery w **nazwach miejsc**, w których przechowuje się dzieła sztuki, zabytki, pamiątki i różnego rodzaju starocie. Wyjaśnij te słowa.

_____ WARIAT

____ EUM

IZ__

_____ NSEN

ARCHI_____

____ LER__

_____ TEKA

Architektura także jest sztuką i ze wszystkich jej dziedzin ma najściślejszy związek z człowiekiem, gdyż kształtuje przestrzeń, w której mieszkamy, poruszamy się, funkcjonujemy, jednym słowem – żyjemy (w niektórych językach, np. angielskim słowo „mieszkać” brzmi tak samo jak „żyć”). Zaspokajają nie tylko nasze potrzeby materialne, ale również duchowe, estetyczne. Prawdę tę Hania odkrywa dzięki Znanemu Malarzowi, który zwraca jej uwagę, że budynki, a także maszyny i meble są nie tylko **pożyteczne**, ale mogą być również **piękne**.

Znany Malarz wymienia nazwy dwóch stylów w sztuce: gotyku oraz baroku. Czy wiesz, jakie cechy ma architektura gotycka i barokowa?

Spróbuj dowiedzieć się, które z historycznych stylów możesz spotkać w obecnych granicach Stalowej Woli lub jej okolicy?

Powstałe w latach 30. XX wieku stalowo-wolskie budynki reprezentują **architekturę modernistyczną** (od franc. *moderne* – nowoczesny): mają prostopadłościenną bryłę, płaskie dachy, są praktycznie pozbawione zdobień, w elewacjach podkreślono rytm pionów (klatki schodowe) i poziomów (okna) – na ich formę ma wpływ przede wszystkim **walor funkcjonalności**. Detal tych budynków oraz wnętrza reprezentują natomiast styl **art déco** (od franc. *arts décoratifs* – sztuki dekoracyjne), lubiący powtarzające się motywy geometryczne, symetrię, płaszczyznowość, eleganckie materiały.

Zastanów się, dlaczego coś, co kiedyś było nowe i uchodziło za szczyt mody, dziś staje się naszym dziedzictwem?

Jaki masz stosunek do przedwojennego dziedzictwa Stalowej Woli? Co cię w nim najbardziej zaskakuje?

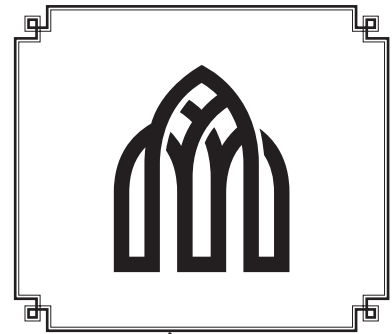
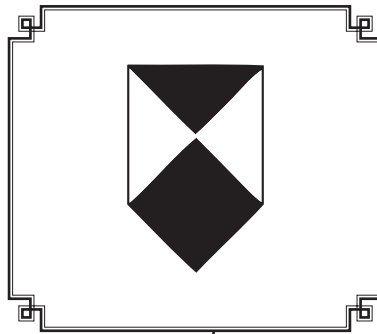
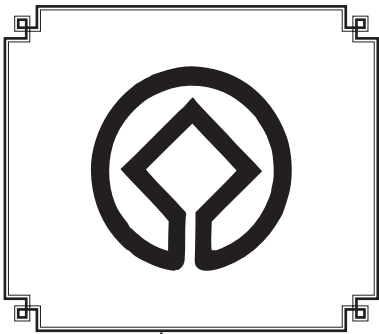
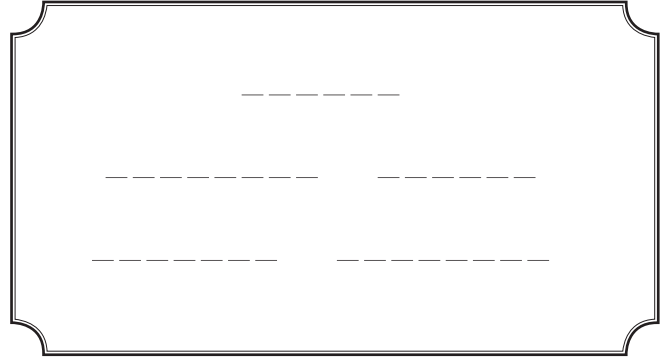

Hania zastanawia się, czy **wygodne krzesło**, na którym siedzi, w przyszłości ma szansę trafić do muzeum. Dziś wiemy, że tak. Wszak **meble z przedwojennej Stalowej Woli można oglądać na wystawach**, a architektura z lat 30. XX wieku znajduje się w centrum zainteresowania i troski Muzeum Regionalnego. Dom Gościnny Dyrekcji Zakładów Południowych, dziś **hotel i restauracja „Hutnik”** jest nawet wpisany do **rejestru zabytków**.

Architektura stanowi ważną część kulturowego dziedzictwa ludzkości. Zabytkowe budowle i budynki to tzw. zabytki nieruchome. Przy obiektach o szczególnej wadze możesz spotkać różnego rodzaju **znaki**. Warto, byś umiał odczytać ich sens.

Odkryj, do której definicji prowadzą sznurki biegnące od każdej tabliczki.

BŁĘKITNA TARCZA służy **oznakowaniu dóbr kultury**, aby zapewnić im bezpieczeństwo na wypadek wojny; spełnia wobec dziedzictwa kulturowego tę samą rolę co **czerwony krzyż** dla ochrony życia i zdrowia ludzi.

Widnieje przy obiektach wpisanych na **listę światowego dziedzictwa UNESCO** (Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury), uznanych za **dobro wspólne całej ludzkości**. Znajdują się na niej m.in. zabytki i obiekty przyrodnicze.

Logo POMNIKÓW HISTORII, zabytków nieruchomych uznanych za specjalnie **ważne dla kultury naszego kraju**.

Za pomocą lusterka odczytaj, co może uchodzić za Pomnik Historii. Spróbuj pofantazjować i wymyślić dowolny przykład do każdej kategorii w kontekście Stalowej Woli i jej okolicy (np. obiekty budownictwa obronnego – twierdza w Przemyśle).

ORAZ STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE
PAMIĘCI NAWAŻNIEJSZYCH WYDARZEŃ LUB POSTACI HISTORYCZNYCH
BUDOWNICTWA OBRONNEGO, PARKI I OGRODY, CMENTARZE, MIEJSCA
RURALISTYCZNE (CZYLI ZABUDOWY WIEJSKIE), ZABYTKI TECHNIKI, OBIEKTY
CZŁOWIEK), UKŁADY URBANISTYCZNE (CZYLI ZABUDOWY MIEJSKIE) LUB
NA KTÓRĄ WYŁĄCZAJĄCĄ MIAŁA ZARÓWNO PRZYRODA JAK I DZIAŁANIA
OBIEKTY ARCHITEKTONICZNE, KRAJOBRAZY KULTUROWE (PRZESTRZEŃ,

W zabytkach architektonicznych przeprowadza się różnego rodzaju remonty. Czy wiesz co to jest: ADAPTACJA, RENOWACJA, RESTAURACJA, **REWITALIZACJA** i KONSERWACJA? Połącz te pojęcia z ich definicjami.

SZEREG DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU **OŻYWIENIE** PODUPADŁYCH OBSZARÓW, GŁÓWNIEMIAST LUB OSIEDLI I **PRZYWRÓCENIE IM DAWNEJ ŚWIETNOŚCI LUB NADANIE NOWEGO BLASKU**. NP. W ZNISZCZONEJ, OPUSZCZONEJ FABRYCE POWSTAJE CENTRUM KULTURY, DO KTÓREGO PRZYJEŻDŻAJĄ TURYSŃCI, DZIĘKI CZEMU ROZWIJA SIĘ CAŁA DZIELNICA I MIASTO.

PRZYSTOSOWANIE OBIEKTU ZABYTKOWEGO DO **NOWEJ FUNKCJI** LUB WYMAGAŃ, BEZ NARUSZANIA JEGO CHARAKTERYSTYCZNYCH CECH. NP. ZMIANA ZAMKU W HOTEL.

DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU ZACHOWANIE OBIEKTU W DOBRYM STANIE TECHNICZNYM, A WIĘC WZMACNIAMY JEGO KONSTRUKCJĘ, SKLEJAMY, CZYŚCIMY, UODPARNIAMY NA DZIAŁANIE CZYNNIKÓW ZEWNĘTRZNYCH, ODPOWIEDNIO PIELĘGNUJEMY.

Przywrócenie zabytkowi jego dawnego wyglądu, formy, wartości na podstawie zachowanych materiałów archiwalnych, np. planów i zdjęć, z użyciem oryginalnych elementów i ocalałych fragmentów. Np. przywracamy siedzibie Naczelnej Dyrekcji Zakładów Południowych taki wygląd, jaki miała 75 temu.

ODNOWIENIE LUB ODŚWIĘŻENIE ZABYTKU, DOKONYWANE W CELU POPRAWY JEGO WYGLĄDU, BEZ PODEJMOWANIA POWAŻNIEJSZYCH ZABIEGÓW. NP. MALOWANIE ŚCIAN PAŁACU.